

«Жыццё маё — ці васілёк, ці ружа...»

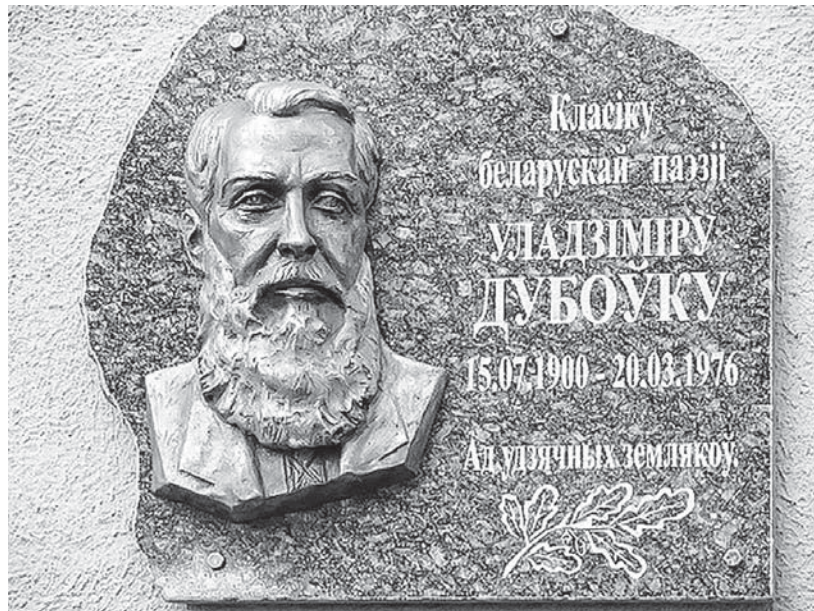
Адзін з заснавальнікаў «Маладняка» і «Узвышша», прадаўжальнік традыцый паэзіі «чыстай красы» Максіма Багдановіча і ў той жа час паэт-наватар, смелы ў авангардысцкіх эксперыментах і выказваннях, трапны і дакладны ў слове, Уладзімір Дубоўка пражыў доўгае жыццё, у якім былі і ўзлёты, і падзенні, і шчасце, і адчай, бязмежнасць і нястрымнасць творчага выяўлення і пакаранне за бясстрашша.

Менавіта Уладзімір Дубоўка быў адным з першых абвінавачаных па сфабрыкаванай справе «Саюза вызвалення Беларусі» на падставе апублікаванага ў 1926 годзе ў віленскім часопісе «Беларуская культура» вострага палітычнага верша «За ўсе краі, за ўсе народы свету»: Прыціх наш край: ад гутарак аскама... // Прыціх наш край: маўчаць, усе маўчаць. // Свабодай карыстаюцца сачкомы, // каб тых, хто мысліць, у астрог саджаць...

Выдатна раскрывае асобу паэта віртуальная выстаўка «На ўзвышэнні жыцця і літаратуры: да 120-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Дубоўкі», прадстаўленая на партале Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі ў межах праекта «На хвалі часу, у плыні жыцця», прымеркаваная да 100 — годдзя «Маладняка». Фотагалерэя, падрыхтаваная пры ўдзеле партнёраў праекта, знаёміць са здымкамі родных і сяброў паэта, яго пісьмамі, рукапісамі, асабістымі рэчамі. На сайце змешчаны і дакументы Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Я. Коласа НАН Беларусі, Пастаўскай дзіцячай бібліятэкі імя Уладзіміра Дубоўкі, якія далучыліся да праекта. Дарэчы, доўгі час не было сумненняў у даце нараджэння У. Дубоўкі (1900), але летась архівіст і даследчык Наталля Казапалянская адшукала хросную метрыку пісьменніка, дзе значыцца, што ён нарадзіўся на год пазней — у 1901 - м. Гэта, аднак, не перакрэслівае папярэдняй даты, зафіксаванай ва ўсіх дакументах, а спараджае новыя загадкі і падказвае накірунак для далейшых росшукаў.

Асобна на партале Нацыянальнай бібліятэкі прадстаўлены матэрыялы, дзе распавядаецца аб захаванні памяці пра паэта і ўвасабленні яго вобраза ў мастацтве. На старонцы праекта можна азнаёміцца з кнігамі Дубоўкі, у тым ліку зборнікамі паэзіі, з яго перакладамі. У хуткім часе будзе размешчаны і электронны варыянт «Збору твораў у 2 т.», які пабачыць свет у 2017 годзе.

Нікога не пакіне абьякавым і містычны дэтэктыў «Чорны чалавек Уладзіміра Дубоўкі» з серыі гістарычных дакументальных фільмаў «Лабірынты», дзе на падставе шматлікіх сведчанняў і ўспамінаў вядучы праекта Васіль Дранько-Майсюк прапонуе свае версіі разумення некаторых

Мемарыяльная дошка ў гонар пісьменніка на фасадзе Пастаўскай дзіцячай бібліятэкі імя У. Дубоўкі.

акалічнасцей жыцця пісьменніка.

Адсвяткавалі ўгодкі Уладзіміра Дубоўкі і на яго малой радзіме. Так, супрацоўнікі Пастаўскай дзіцячай бібліятэкі арганізавалі веласпрынты па родных мясцінах пісьменніка, ваколіцах вёскі Манькавічы. За аснову ў распрацоўцы маршрута была ўзятая яго кніжка ўспамінаў «Пялёсткі». Веллапрабег суправаджаўся расповедамі пра жыццё і творчасць знакамітага паэта. «Жыццё маё — ці васілёк, ці

веку пісьменнік не раз прыязджаў у Манькавічы ў госці да брата, у вёсцы і пазнаёміўся з настаўніцай. Пасля Ніна Храпавіцкая напісала ўспаміны пра паэта. Сустрэкаўся ён і з дзецьмі, шмат ім распавядаў. Кранальна тое, што дзеці вельмі яго палюбілі, збіралі бруснічкі і пасылкамі адпраўлялі ў Маскву (Уладзімір Дубоўка хварэў на ныркі).

На малой радзіме У. Дубоўкі захоўваюць памяць пра слаўтага земляка і ў школьным музеі ў вёсцы Юнькі Пастаўскага раёна, і ў Мядзельскай цэнтральнай раённай бібліятэцы імя М. Танка.

«Калі ў сакавіку 1976 года ў Маскве ціха і нешматлюдна развіталіся з Уладзімірам Дубоўкам, прысутныя шкадавалі ўголас: нябожчык не паспеў напісаць сваю галоўную кнігу — кнігу пра сябе», — зазначыла даследчык творчасці пісьменніка Ганна Севярынец у выданні «Уладзімір Дубоўка: Ён і пра яго» (Мінск, «Лімарыус», 2017). І ўсё ж «кнігай», якая найлепей сведчыць пра творцу, можна лічыць тое, што ён пакінуў: вобразы, ідэалы, перакананні. І, вядома ж, вершы.

Яна БУДОВІЧ
Фота з сайта
Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі.

Зборнікі паэзіі Уладзіміра Дубоўкі, выданыя ў 1925—1927 гг.

ружа» — радком з твора названая і выстаўка, што была арганізавана ў кніжніцы. Дарэчы, тут захоўваюцца аўтографы Уладзіміра Дубоўкі, яго пісьмы з канвертамі да настаўніцы Манькавіцкай школы Ніны Сцяпанаўны Храпавіцкай. У сталым

Уладзімір Дубоўка з сынам Аł'гердам і маці. Г. Яранск (Кіраўская вобл.), 1932. З фондаў Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва.

АДМЕРАЦЬ ЦІ АДМЕРЫЦЬ?

Азнаёміўшыся са сказам «Пабыць у ролі апошніх і прымерыць на сцэне вобраз, дарэчы, змаглі не толькі ўдзельніцы пастаноўкі, дзяўчаты з балета, але і самі глядачы», чытач, безумоўна, зразумеў сэнс напісанага, а ўдумлівы рэдактар падчас рэдактарскага аналізу адзначыць і адваротны парадак слоў — выказнік стаіць перад дзейнікам (відаць, папярэдні кантэкст гэтага патрабаваў), і правільнае спалучэнне аднародных дзейнікаў з дапамогай састаўнага парнага злучніка не толькі ... але і. Аднак ён, удумлівы рэдактар, згадае і асноўнае патрабаванне да правядзення праўкі: трэба ведаць мову прафесійна. Вось і атрымліваецца, што сказ успрымаецца як паказчык непрафесіяналізму.

Прычына ў тым, што ў сказе *прымерыць* уваходзіць у склад састаўнага дзеяслова выказнік, часткі якога — зменная *змаглі* ды нязменная — інфінітыў *пабыць* і *прымерыць*. Але *прымерыць* — гэта форма 3-й асобы адзіночнага ліку дзеяслова будучага часу (напрыклад, «Марыля зраз прымерыць сукенку і выйдзе да нас»), так што ў вышэйпрыведзеным сказе трэба было выкарыстаць *прымераць*.

Найбольш часта памылкі ўзнікаюць пры ўжыванні словаформаў дзеясловаў *адужаць*, *змоўчаць*, *залежаць*, *належаць*, *згледзець*, *прадугледзець*, *разгледзець*, *мераць*, *саромецца* і некаторых іншых. Таксама варта сачыць за тым, каб суфіксы *-а-* і *-е-* захоўваліся ў формах прошлага часу: *адужаў*, *змоўчаў*, *залежала*, *згледзела*, *саромеліся*... Прыкладзем некалькі прыкладаў з твораў мастацкай літаратуры: «Сам жа падлоўчы не *належаў* да тутэйшага насельніцтва, патрэбы якога абслугоўвала гэта школа» (Якуб Колас); «У першы момант дзяўчына нібы *засаромелася*, лёгкі налёт чырвані прагав па яе абліччы, але потым яна, відаць, урэгулявала сваю кроў» (Андрэй Мрый); «Я *змераў* Мінск і ўперак і ўдоўжкі, // Спазнаў усе завулкі, тупікі...» (Пімен Панчанка).

У сучасных жа тэкстах знаходзім: «А тое, як ён з ім — і ўсімі намі — разбярэцца, *залежыла* (праўка: *залежала*) ужо не ад Ворана з ягоным ватманам. *Залежыла* (праўка: *Залежала*) ад Гурыка»; «Генерал паморшчыўся і скрыўіўся, *змерыў* (праўка: *змераў*) пажа такім паглядам, які нібыта гаварыў: «Каб на цябе ліха з тваім паведамленнем!», але кіўнуў галавой і адправіў яго, а сам вярнуўся ў спальню каралю»; «Я гэта разумела, але, як адзначыла вышэй, дужа *засаромелася* (праўка: *засаромелася*) пасля пытання Вайніслава»; «Так упершыню за паднявольныя вякі існавання «Маладая Беларусь» напрыканцы XIX стагоддзя апырэзіла сваіх наступнікаў нашаніўскай пары, *агледзілася* (праўка: *агледзелася*) і сьвядома абрала накірунак на незалежнасць краіны».

Гэтыя дзеясловы ўжываюцца ў форме інфінітыва як выказнікі разам з безасабова-прэдыкатывымі словамі *нельга*, *можна*, *трэба*, *важна*, *неабходна* і пад. у безасабовых сказах: «*Трэба змоўчаць*, хоць часамі // *Скрыўдзіць* або *ўшчуюць*» (Якуб Колас); «*Спакойна* — гэта казалася не зусім дакладна: праўда, *спакойна* ў тым сэнсе, што табе *няма чаго саромецца* мінулага, аднак *спакой* толькі знешні...» (Янка Брыль); «А таму *трэба* яшчэ раз напярэдадні *прадумаць* усё, *прадугледзець*, *прадбачыць*, *угадаць* усе тыя цяжкасці...» (Алесь Жук); «*Трэба адужаць* бяду, *адолець* усё, чым выпрабоўвае нас лёс», — паўтарыла сабе словы, якія не раз казалы ў час дарогі, і адразу стала лягчэй» (Вольга Іпатава).

І як паказчыкі непісьменнасці: «Але шчасце *нельга змерыць* (праўка: *змераць*) толькі прыгажосцю, яно павінна мець унутраны стрыжань»; «*Можна разгледзіць* (праўка: *разгледзець*) яшчэ адзін варыянт: ніякай паездкі ў Смольгава і не было»; «Для павелічэння надзейнасці работы гумавых кольцаў *неабходна прадугледзіць* (праўка: *прадугледзець*) засцерагальныя кольца з фтарапласту».

Формы дзеяслова, усталёванныя лінгвістычнымі даведнікамі, падмацоўваюцца адпаведнымі патрабаваннямі да пісьмовай літаратурнай мовы і з'яўляюцца ўзорам для пераймання. Дзеля павышэння прэстыжу беларускай мовы варта дбаць і пра чытача, які не павінен сутыкацца з непрафесіяналізмам аўтараў і рэдактараў.

Пятро ЖАЎНЯРОВІЧ